

Tijdens de Eerste Wereldoorlog, tussen 1914 en 1918, vluchtten circa een miljoen Belgen de grens over naar Nederland. Deze vluchtelingen waren zowel burgers die vreesden voor het oorlogsgeweld en de wreedheden van de Duitsers, als militairen die deserteerden of van hun legereenheid waren afgesneden. De burgervluchtelingen die naar Nederland kwamen werden eerst opgevangen in Limburg, Brabant en Zeeland. Al snel moesten andere provincies vluchtelingen opnemen en deze weer verdelen over de verschillende gemeenten. Aanvankelijk liet de regering de opvang van de burgervluchtelingen zo veel mogelijk aan particulieren over, maar uit angst voor anti-Duitse rellen en betogingen onder de vluchtelingen werd besloten tot het oprichten van bewaakte opvangkampen. Het eerste kamp dat verrees was Vluchtoord Nunspeet. Daarna volgde vluchtoord Ede en verder nog kampen bij andere plaatsen zoals Amersfoort en Uden.

Opvang in Scoutinggebouwen

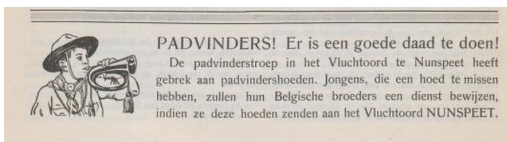
Op 18 maart 1911 werd De Amersfoortsche Padvinders Vereniging opgericht en ging rond de zomer georganiseerd van start met Troep 1 die een ledental van rond de 70 telde. Al snel werd een schitterend troephuis aan de Daam Fockemalaan gebouwd. De Eerste Wereldoorlog brak in 1914 uit en alhoewel Nederland hier geen actieve rol in speelde, had het wel behoorlijke consequenties voor de padvinderij. Voor de opvang van de Belgische vluchtelingen werd ook het clubhuis van de groep gebruikt. Het duurde tot 1919 voordat de padvinders van Troep 1 weer in hun eigen gebouw konden trekken en de ravage, die door de Belgen was aangericht, konden herstellen.

Vluchtelingen werden ook in andere plaatsen opgevangen in gebouwen van Scoutinggroepen, zoals in het gebouw van de Bredase afdeling van de Padvindersbond aan de Valkenstraat.

Scoutinggroepen in de kampen

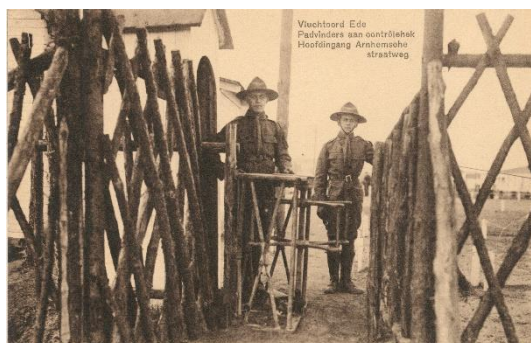
In een aantal kampen kwamen padvinders uit België samen en vormden Scoutinggroepen, zoals in Amersfoort, Ede, Nunspeet en Uden.

In *De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereniging "De Nederlandsche Padvinders"* verschenen in 1916 oproepen om hoeden en Nederlandse lectuur beschikbaar te stellen voor de padvinders in het vluchtoord bij Nunspeet.

Hopman Ragay van Groep 1 uit Harderwijk verhuisde in 1920 naar Nederlands Indië en schrijft in *De Padvinder* dat hij op zijn hotelkamer de herinneringen heeft hangen aan de Belgische Padvinders uit het Vluchtoord Nunspeet.

Een oud troepleider uit Birmingham, die met de *Society of Friends*, een Engels godsdienstig genootschap, hulp verleent in het vluchtelingenkamp in Uden, is in 1916 begonnen met het oprichten van een padvinderstroep. De padvinders uit Den Bosch brachten in de zomer van 1917 een bezoek aan de padvinders in het vluchtoord. De Belgen deden ook mee met de patrouillewedstrijden die in 1918 georganiseerd werden.

De padvinders uit Wageningen, onder leiding van hopman de Voogd, hadden ontmoetingen met de Belgische padvinders uit het vluchtoord op de Ederheide bij Ede. Van dit kamp is een foto bewaard gebleven waarbij twee (Belgische?) padvinders bij de poort staat.

Hulpverlening op het slagveld

Marius Bloemen was een scout van het eerste uur. In de Eerste Wereldoorlog hielp hij als jonge padvinder de gewonden op de Belgische slagvelden, terwijl de kogels hen om de oren vlogen. Toen in Wijk, Maastricht, de Katholieke Verkennergroep St. Franciscus werd opgericht was hij de eerste groepsleider en hopman. Ook Bram Sandbergen trok in de begintijden van de Eerste Wereldoorlog ten strijde om de Belgen te helpen. De foto is gemaakt op de Kerkstraat in Amsterdam en is onderdeel van de Collectie H.C. Jorissen.

Prins Hendrik beschermheer

Prins Hendrik, de man van Koningin Wilhelmina, kwam als voorzitter van het Rode Kruis in aanraking met padvinders, toen Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog werden opgevangen in padvindersclubhuizen. Prins Hendrik was verbaasd dat er twee organisaties bestonden, de NPO en de Nederlandsche Padvinderebond en wilde deze naar het ideaal van Baden-Powell laten fuseren tot één nationale scoutingorganisatie waarvan iedereen deel van uit zou kunnen maken. Jaap Schimmelpenninck, hopman van de padvinderegroep uit Rhenen, kwam als districtscommissaris van het district Utrecht in contact met Prins Hendrik. Toen in december 1915 uit de fusie de vereniging De Nederlandsche Padvindere voortkwam, werd Prins Hendrik hiervan koninklijk commissaris en Jaap werd lid van het hoofdbestuur.

In Rhenen

De eerste Belgische vluchtelingen meldden zich dus vanaf begin augustus in Zuid-Nederland, zoals in Maastricht, als gevolg van het beleg van Luik, maar de aantallen waren nog relatief klein (6000). Begin september brachten twee zonen van de toenmalige burgemeester van Rhenen, de broers Jhr. Ernst en Jhr. Jaap Schimmelpenninck, samen met

de burgemeester van Leersum, Jhr. H. van den Bosch en de 14-jarige padvinder H. Hoetjer uit Wageningen per auto een bezoek aan het oorlogsgebied in België om de situatie daar in ogenschouw te nemen. In Eijsden troffen zij al 1450 Belgische vluchtelingen aan, die aan Nederlandse liefdadigheid waren toevertrouwd. De reizigers konden België via een speciale pas van de Duitse bezetter het oorlogsgebied in. Jaap Schimmelpenninck droeg zijn scoutinguniform omdat hij hopman in Rhenen was. Dit kwam hem bijna op een arrestatie als Engelse soldaat te staan. Onderweg maakten zij de gruwelen van de oorlog mee en kregen zij informatie over het verloop van de oorlog, zoals de verwoesting van Leuven en de duizenden slachtoffers.

In de zomer van 1914 waren de scouts uit Rhenen ook op andere vlakken actief. Anton en Henk Bussemaker waren te jong om voor militaire dienst te worden opgeroepen, maar maakte de gevolgen van de Grote Oorlog mee. De Rhenensche Courant deed verslag van hun activiteiten. De padvinders namen een deel van het werk van de bakker over bij de bezorging van het brood, omdat hij in militaire dienst was. Iedere morgen liepen ze met de broodwagen of namen een broodmand op de rug. De jongens waren de ambtenaren in het stadhuis 'van grooten dienst' en verrichtten andere hulpdiensten.

In oktober kwamen 123 Belgische vluchtelingen in Rhenen aan. Jaap Schimmelpenninck werd voorzitter van het vluchtelingencomité. De padvinders hielpen voor hun komst met de inrichting van het Groote Huis aan de Herenstraat, het voormalig kantongerecht.

Meer informatie

[Scouting Cay-Noya - Scoutpedia.nl \(scoutwiki.org\)](https://scoutpedia.nl/scoutwiki.org/)

[Breda als vluchtelingenstad tijdens de Eerste Wereldoorlog \(deoranieboom.nl\)](https://deoranieboom.nl/)

[Belgische vluchtelingen in Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog - Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_vluchtelingen_in_Nederland_tijdens_de_Eerste_Wereldoorlog)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 2, 1916, Deel: Speciaal Zomernummer, no. 17, 1916 » 1916-07 - Pag. 53 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 2, 1916, Deel: Kerstnummer, no. 23, 1916 » 1916 - Pag. 27 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 3, 1917, no. 30, 1917 » 1917-08 - Pag. 34 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 4, 1918, no. 39, 1918 » 1918-05 - Pag. 36 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 3, 1917, no. 29, 1917 » 1917-07 - Pag. 37 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 2, 1916, no. 18, 1916 » 1916-08 - Pag. 7 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 2, 1916, no. 21, 1916 » 1916-11 - Pag. 8 | Delpher](#)

[De padvinder; algemeen orgaan voor de Vereeniging "De Nederlandsche Padvinders", jrg 6, 1920, no. 2, 1920 » 1920-02 - Pag. 28 | Delpher](#)

[VLUCHTOORD EDE – voor Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog \(vluchtoord-ed.nl\)](https://vluchtoord-ed.nl/)

[Belgische vluchtelingen op de hei | Mijn Gelderland](#)

[Vluchtoord Ede: toevluchtsoord voor 'nette Belgen' | Historiek](#)

[Vluchtoord Uden - Udenarchief](#)

[Vluchtoord Uden - Wikipedia](#)

[Vluchtoord Nunspeet - Wikipedia](#)

[Gazet van Limburg » 21 aug 1947 - Art. 13 | Delpher](#)

[1252 5051 Bram Sandbergen .In het padvinderij uniform waarin hij ten strijde trok in de ... - Regionaal Archief Dordrecht](#)

[Jhr. Schimmelpenninckgroep - Scoutpedia.nl \(scoutwiki.org\)](#)

[Oud-Rhenen-2017-1.pdf \(oudrhenen.nl\)](#)

[Oud-rhenen-2014-3.pdf \(oudrhenen.nl\)](#)